afgiftekantoor
: 2140
Borgerhout 1

geonieuws

maandblad van de
mineralogische kring antwerpen v.z.w.
29(2), februari 2004

In dit nummer :

- **Bakeriet**
- **Annabergiet op de postzegel(s)**
- **... en veel MKA-nieuws !**

Mineralogische Kring Antwerpen vzw

Oprichtingsdatum : 11 mei 1963 **Statuten** : nr. 9925, B.S. 17 11 77
Zetel : Ommeganckstraat 26, Antwerpen **BTW-nummer** : 687 082 474
Wettelijk depot : Kon. Bib. België BD 3343
Verschijningsdata : maandelijks, behalve in juli en augustus.
Redacteur en verantwoordelijke uitgever : H. DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Betalingen

Belgie :	**contributie :**	bankrekening 789-5809102-81
	andere betalingen :	bankrekening 789-5809102-81 of postrekening 000-1155095-19.
Nederland :	**alle betalingen :**	girorekening (NL) 51 91 10.

Al deze rekeningen staan op naam van M.K.A. v.z.w., Marialei 43, B-2900 Schoten.

NUTTIGE ADRESSEN

Fred BALCK, Rustoordlei 58, B-2930 Brasschaat. Tel. 03 6515879. <fred.balck@belgacom.net>
Bestuurder.
Hugo BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. en fax 03 4408987.
<h.bender@skynet.be> Bestuurder, secretaris, ledenadministratie.
Paul BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. en fax 03 4408987.
<h.bender@skynet.be> Bestuurder, technische realisatie Geonieuws.
Guido CORNELIS, Schijfstraat 81, B-2020 Antwerpen. Tel. 03 2386262. <guidocornelis@pandora.be >
Bestuurder, mineraal van de maand, jeugdwerking, excursies.
Richard DE NUL, Churchilllaan 330, B-2900 Schoten. Tel. 03 6587536. <rdn@pandora.be>
Werkgroep micromineralen.
Rik DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas. Tel. 03 7706007. <rik.dillen@skynet.be>
Bestuurder, redacteur Geonieuws.
Axel EMMERMANN, Lobbesplein 12, B-2640 Mortsel. Tel. 03 2953554. <axel.emmermann@pandora.be>
Werkgroep technische realisaties, werkgroep fluorescentie.
Jan JENSEN, Petrus Delenstraat 3, B-2390 Westmalle. Tel. 03 3117347. <jan.jensen@skynet.be>
Uitleendienst, Werkgroep Fotografie.
Emma OP DE BEECK, Churchilllaan 38, B-2900 Schoten. Tel. 03 6585434.
Vergaderingen RVB.
Mario PAUWELS, Boskouter 70, B-2070 Burcht. Tel. en fax 03 2531379.
Samenaankoop. Bankrekening 833-4694067-10 t.n.v. MKA vzw / Samenaankoop.
Herwig PELCKMANS, Cardijnstraat 12, 3530 Helchteren. Tel. 011 727715. <herwig.pelckmans@pandora.be>
Organisatie vergaderingen, contacten met sprekers.
Herman REYNDERS, Bergsebaan 15, B-2960 Sint-Job-in-'t-Goor. Tel. 03 6360606.
<herman.reynders@belgacom.net> Activiteiten Sint-Job-in-'t-Goor.
Guido ROGIEST, Prins Kavellei 86, B-2930 Brasschaat. Tel. 03 6520232. <guido.rogiest@pandora.be>
Bestuurder, ondervoorzitter, public relations.
Mon SCHUYBROECK, Karel de VIe straat 11, B-2030 Antwerpen. Tel. 03 5424087.
Bibliotecaris.
Rik TAMBUYSER, Jan Samijnlaan 37, B-2100 Deurne. Tel 03 3250393
Determinatiedienst.
Paul TAMBUYSER, Surmerhuizerweg 23, NL-1744 JB Eenigenburg. Tel. 00 31 226 394231.
Fax 00 31 226 393560. <paul@minerant.org>. Werkgroep edelsteenkunde. Webmaster.
Ineke VAN DYCK, Walbogaard 11, B-9140 Temse. Tel. 03 8276736.
<ina.van.dyck@skynet.be> Werkgroep zeolieten.
Ludo VAN GOETHEM, Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne. Tel. en fax 03 3215060.
<ludo.vangoethem@antwerpen.be> Opvang nieuwe leden, P.R., vertegenwoordiging openbare besturen.
Paul VAN HEE, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>
Bestuurder, voorzitter, coördinator beurzen en tentoonstellingen.
Anny VAN HEE-SCHOENMAEKERS, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>
Penningmeesteres.
Albert VERCAMMEN, Palmanshoevestraat 21, B-2610 Wilrijk. Tel. en fax 03 8273211.
Exposantenadministratie Minerant.

E-mail adres : mka@minerant.org **URL (WWW) : http://www.minerant.org/**

mka-kalender

Vrijdag 6 februari 2004

Maandelijkse vergadering in het Kultuurcentrum Reinaert, Eikenlei 41 te 2960 Sint-Job-in-'t-Goor, om 20.30 h.

Ko Jansen
"De slakkenmineralen van Lavrion"

Na België en de Eifel heeft Ko nu ook de prachtige slakkenmineralen van Lavrion ontdekt. Nog niet zo lang geleden deed hij enkele prachtvondsten, en die wil hij ons vanavond niet onthouden. Wie Ko kent, weet dat het weer een voordracht zal zijn om van te genieten, voorzien van prachtige dia's en boeiende uitleg. Weerom zo'n verwen-avond van de MKA!

Vrijdag 13 februari 2004

Maandelijkse vergadering in zaal "OP-SINJOORKE" van de Vlaamse Jeugdherberg, Eric Sasselaan 2 te Antwerpen (d.i. langs de Singel/E17, tussen uitrit 4 en 5). Openbaar vervoer : tram 2 of 4.

19.30 h gelegenheid tot transacties, determinaties, afspraken voor privé-excursies, raadplegen van de bibliotheek, uitleendienst of... gewoon een gezellig babbeltje... Deze maand wordt ***bakeriet van California*** aangeboden. Meer details hierover vindt U elders in dit nummer.

20.00 h Officiële statutaire algemene jaarvergadering, met
1. Jaaroverzicht 2003.
2. Financieel verslag 2003 en budget 2004.
3. Verslag van de commissarissen (de heren Torfs en Deplus).
4. Verkiezing commissarissen.
5. Vaststelling ledenbijdrage 2005.
6. Varia.

20.15 h

Piet Laga
"De nieuwe geologische kaart van België"

Met veel plezier verwelkomen we vanavond een nieuwe (Belgische) spreker voor de MKA : Pieter Laga. Piet is afdelingshoofd van de Belgische Geologische Dienst (nu een afdeling van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen), en komt ons vanavond alles uit de doeken doen over de nieuwe geologische kaart van België. Geologische kaarten kunnen vaak van pas komen bij het zoeken naar (nieuwe) mineralenvindplaatsen. Als u zich ooit heeft afgevraagd wat een geologische kaart in feite is, wat er allemaal op staat en hoe zo'n kaart gemaakt wordt, dan mag u deze avond absoluut niet missen ...

Zaterdag 14 februari 2004

Vergadering van de ***werkgroep edelsteenkunde*** in het lokaal Ommeganckstraat 26 te 2000 Antwerpen, van 9.30 tot 12.00 h.

Thema : fluorescerende edelstenen
Zijn er fluorescerende mineralen, dan zijn er uiteraard ook fluorescerende edelstenen. Vandaag zal Axel Emmermann ons op een eenvoudige manier verklaren wat het verschijnsel fluorescentie nu juist is. Er volgt niet alleen een droge lijst van fluorescerende mineralen (en edelstenen), maar we krijgen daarbij ook een hele reeks voorbeelden te zien. Voor wie zich zelf een fluorescentievitrine wil inrichten of voor wie gewoon wat losse mineralen of edelstenen wil testen zal Axel ons advies geven over welk apparaat men best kan aanschaffen. Iedereen mag ook zelf steentjes meebrengen om ze te testen op hun fluorescerende eigenschappen.

Een vooruitblik : maart 2004

5 maart (Sint-Job)
Een reeks korte presentaties over diverse mineralogische onderwerpen die elk op zich zeker de moeite lonen, maar niet geschikt zijn voor een avondvullend programma

12 maart (Antwerpen)
Marco Marchesini, een specialist in mangaanmineralen, is opgegroeid in de streek van Genua, Italië, en woont momenteel in Nederland. Hij komt (in het Engels) spreken over **"Minerals and ore findings in Eastern Liguria (Northern Apenines), Italy"**. Dat hierbij mangaanmineralen uitvoerig aan bod zullen komen lijdt geen twijfel.

Mineralen, Fossielen, Presentatiemateriaal, Juwelen, Dekoratie-artikelen...

ESTWING-hamers, ***EUROMEX***-microscopen, ***JOUSI***-doosjes, ***BRANSON***-ultrasoonbaden, ***LEATHERMAN***-werktuigen, ***LORTONE***-steenbewerkingmachines, ***PROXXON***-toestellen, ***SILVA***-kompassen, ***KERN***-weegschalen ...

INTERKRISTAL
MINERALEN - TOEBEHOREN

Kortom teveel om op te noemen !
Beslist een bezoekje waard aan onze ***show-room*** (na afspraak) of op ***mineralenbeurzen.***
Neem ook een kijkje op onze ***website.***
Je kan ook de '***Krantz'-kataloog*** aanvragen.

Olmenlaan 8
3050 OUD-HEVERLEE
http://www.interkristal.be

tel: 016/40.65.39
fax: 016/40.51.75
info@interkristal.be

MKA-nieuws kort

Algemene ledenvergadering op vrijdag 13 februari 2004

De jaarlijkse algemene vergadering van de Mineralogische Kring Antwerpen vzw heeft plaats op vrijdag 13 februari 2004 om 20.00 u in het lokaal 'Op Sinjoorke' (Vlaamse Jeugdherberg), Eric Sasselaan 2, Antwerpen. Overeenkomstig de statuten en het huishoudelijk reglement "Stemprocedures MKA" hebben op deze vergadering stemrecht : i) de effectieve leden van de vereniging (zie meest recente lijst in Geonieuws januari 2004), ii) de leden die uiterlijk op 31 januari 2004 hun wens om effectief lid te worden schriftelijk bij de secretaris hebben binnengeleverd. Effectieve leden die op 31 januari 2004 nog niet in regel waren met hun ledenbijdrage zijn niet stemgerechtigd.

Ook de toetredende (d.i. de niet-stemgerechtigde) leden worden vriendelijk uitgenodigd om de vergadering bij te wonen en er eventueel vragen te stellen.

Ieder effectief lid dat de vergadering niet kan bijwonen, kan zich door middel van een volmacht door een ander effectief lid laten vertegenwoordigen. Niemand kan houder zijn van meer dan één volmacht. Ten einde de vergadering een zo representatief mogelijk karakter te geven, worden de effectieve leden die niet aanwezig kunnen zijn, verzocht van deze mogelijkheid gebruik te maken. De volmachtformulieren vind je hieronder.

Agenda

1. Jaaroverzicht 2003.
2. Financieel verslag 2003 en budget 2004.
3. Verslag van de commissarissen (de heren Torfs en Deplus).
4. Verkiezing commissarissen.
5. Vaststelling ledenbijdrage 2005.
6. Varia.

**** Volmacht***

Formulier (of kopie) door ondergetekende aan de gevolmachtigde te bezorgen, die het vóór het begin van de algemene ledenvergadering afgeeft aan de secretaris.

Ondergetekende (naam en voornaam), ... ,
effectief lid van de M.K.A. vzw, geeft hierbij volmacht aan
(naam en voornaam), ... ,
effectief lid van M.K.A. vzw, om in zijn plaats op 13 februari 2004 geldig te stemmen op de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Mineralogische Kring Antwerpen vzw.

Datum ..... /...../2004 Handtekening ……

Personalia

We vernamen dat ons medelid ***Charles SCHYVENS*** op 24 november 2003 overleden is. Charles werd geboren op 9 januari 1946, en was al lid van de MKA sinds 29 november 1977. Wij bieden de getroffen familie langs deze weg ons medeleven aan.

Daarenboven moeten we het overlijden melden van Mevrouw ***Clemence HEYNDRICKX***, grootmoeder van Guido CORNELIS. Zij is bijna 95 jaar geworden. Ook aan Guido en zijn familie bieden we ons medeleven aan.

Studiedag op 13 maart 2004 in Leuven

De laatste jaren is er belangrijke vooruitgang geboekt in onze kennis van de ondergrond van België. Deze vooruitgang hangt nauw samen met het lopende revisiewerk van de geologische kaarten, zowel in Vlaanderen als in Wallonië. Bovendien zijn er in de nomenclatuur verschillende veranderingen doorgevoerd. Zo is in 2001 de nieuwe lithostratigrafische nomenclatuur verschenen. Ook het onderzoek aan de geologiedepartementen aan de Belgische universiteiten en wetenschappelijke instellingen heeft geleid tot nieuwe inzichten in de opbouw van de ondergrond van België, de geologische geschiedenis van België en zijn plaattektonische context in Europa. Hoog tijd dus om op een aantal van deze nieuwste ontwikkelingen dieper in te gaan. De negende studiedag, georganiseerd door de Beroepsvereniging Leuvense Geologen in samenwerking met Alumni Lovanienses en de K.U.Leuven, is dan ook hieraan gewijd. In een vijftal lezingen doorlopen we de geologische tijd en ontdekken we de nieuwste ideeën over de plaattektonische context van de Paleozoïsche geschiedenis van Brabant en de Ardennen en hoe dit af te lezen valt uit structuren en gesteenten, over zeespiegelschommelingen en klimaatveranderingen gedurende het Laat-Mesozoïcum en het Cenozoïcum, over klimaten en landschappen tijdens het Quartair, en over aardbevingscatastrofes in de recente geschiedenis. Aan de hand van deze voorbeelden leren we ook hoe modern aardwetenschappelijk onderzoek in zijn werk gaat.

Naar aanleiding van deze studiedag verschijnt tevens de CD-ROM *De Geologische Geschiedenis van België. Fotografische Impressies*, uitgegeven door ACCO in samenwerking met de B.V.L.G..

Programma

België als deel van Avalonia. Ons Afrikaans verleden
door Prof. Dr. Manuel Sintubin, K.U.Leuven
De oudste gesteenten in België weerspiegelen een tektonische geschiedenis die zich in belangrijke mate afspeelde in het Zuidelijke halfrond. Zij zijn getuigen van de reis die het microcontinent Avalonia maakte, van het moment dat het afscheurde van het grote zuidelijke continent Gondwana tot het moment dat het aanmeerde tegen de oude kern van het Europese continent Baltica. Gesteenten en structuren in de diepe valleien van Brabant en de Hoge Ardennen onthullen fragmenten van dit langvervlogen verhaal.

De opbouw van de Ardennen
door Prof. Dr. Manuel Sintubin, K.U.Leuven
Bij de vorming van het supercontinent Pangaea vormt er zich doorheen gans Europa een indrukwekkende gebergteketen, de Variscieden. België, en meer bepaald de Ardennen, dragen hiervan duidelijk de sporen in de ondergrond. In de Ardennen vinden we dan ook de restanten terug van wat 300 miljoen jaar geleden de noordelijke uitlopers waren van dit pan-Europese gebergte.

Laat-Mesozoïsche en Cenozoïsche geschiedenis van de zuidelijke rand van het Noordzeebekken. Een nieuwe kijk op sedimentaire cycli
door Prof. Dr. Noël Vandenberghe, K.U.Leuven
Sinds de late Krijttijd domineert zakking onze contreien. Het gevolg zijn afzettingen van sedimentpakketten die de geschiedenis van de laatste 85 miljoen jaar documenteren. Sedimentatie vond echter niet doorlopend plaats. Voor welbepaalde tijdsintervallen ontbreken de sedimenten. Modern stratigrafisch onderzoek, de sequentiestratigrafie, heeft aangetoond dat deze discontinue sedimentopbouw in belangrijke mate gecontroleerd wordt door wereldwijde zeespiegelschommelingen, die dan weer in relatie kunnen gebracht worden met klimaatsveranderingen. Ook de Laat-Mesozoïsche en Cenozoïsche sedimenten in de Belgische ondergrond kunnen ingepast worden in die wereldwijde klimaatsevolutie en de tektonische evolutie van Noordwest-Europa. Deze sedimenten vormen dan ook een uitgelezen instrument om het concept van sequentiestratigrafie te illustreren.

IJsklimaten en landschappen in het Quartair
door Prof. Dr. Jef Vandenberhge, Vrije Universiteit Amsterdam
Belangrijke klimaatveranderingen tijdens het Quartair hebben in onze contreien hun sporen achtergelaten in sedimenten en landschappen. Klimaatreconstructie en klimaatevolutie, alsook de mechanismen die de Quartaire landschapsontwikkeling sturen worden tegenwoordig met de modernste technieken ontrafeld.

Seismiciteit en recente tektoniek in België
door Dr. Kris Vanneste, Koninklijke Sterrenwacht van België
In Noordoost-België vinden we een tektonisch zeer actief gebied, de Roerdalslenk, een schakel in het Noordwest-Europees slenkensysteem. Paleoseismologisch onderzoek op één van de randbreuken, de Feldbissbreuk, heeft verschillende aardbevingscatastrofen uit de 'recente' geologische geschiedenis aan het licht gebracht. Maar ook in de historische archieven vinden we sporen terug van aardbevingscatastrofen in dit gebied, zoals bijvoorbeeld de aardbeving van 1692 nabij Verviers. Tegenwoordig wordt de onrustige ondergrond in België met seismografen constant in het oog gehouden.

Het nieuwe Bachelor-Masterprogramma Geologie aan de K.U.Leuven
door Prof. Dr. Philippe Muchez, programmadirecteur Geologie, K.U.Leuven
Over heel Vlaanderen treedt het nieuwe Bachelor-Masterprogramma in voege bij de aanvang van het academiejaar 2004-2005. Naar aanleiding van deze onderwijshervorming heeft de studierichting Geologie de gelegenheid aangegrepen zijn programma grondig te hervormen. Het nieuwe Bachelor-Masterprogramma Geologie zal kort worden voorgesteld. Tevens zullen de belangrijkste hervormingen worden toegelicht.

Praktische Info

Lokatie : auditorium Zeger Van Hee, College De Valk, Tiensestraat 41, B-3000 Leuven
Parkeermogelijkheid in de betaalparking op het Ladeuzeplein (toegang via de Blijde Inkomststraat); College De Valk is gelegen op 20 minuten wandelafstand van het Station van Leuven (via Bondgenotenlaan).

In de **deelnameprijs** is de koffie en de CD-ROM De Geologische Geschiedenis van België. Fotografische Impressies inbegrepen. De deelnameprijs bedraagt € 60,00. Voor Alumni K.U.Leuven en leraars bedraagt de deelnameprijs € 40,00.

Inschrijving gebeurt door storting op rekeningnummer 230-0190131-31 van de Beroepsvereniging Leuvense Geologen, p/a Fysico-chemische Geologie, Celestijnenlaan 200C, B-3001 Heverlee, met vermelding STUDIEDAG. Wij aanvaarden ook opleidingcheques als betaalmiddel. Indien U wenst te betalen met opleidingschecks gelieve dit duidelijk te vermelden op het inschrijvingsformulier. Meer informatie over de opleidingcheques vindt U op http://opleidingscheques.vlaanderen.be/.
De limietdatum voor inschrijving is 23 februari 2004.
Extra exemplaren van de CD-ROM De Geologische Geschiedenis van België kunnen via voorinschrijving besteld worden aan de prijs van € 26,00 (normale winkelprijs € ~31,00).
Inschrijving gebeurt door storting op rekeningnummer 230-0190131-31 van de Beroepsvereniging Leuvense Geologen, p/a Fysico-chemische Geologie, Celestijnenlaan 200C, B-3001 Heverlee, met als vermelding "CD-ROM" en het aantal extra exemplaren.
Voor verdere vragen rond deze studiedag kan U steeds terecht bij Manuel Sintubin (manuel.sintubin@geo.kuleuven.ac.be) of bij de BVLG (bvlg@geo.kuleuven.ac.be).

Je vindt deze informatie (en ook het inschrijvingsformulier e.d.) ook terug via
http://www.kuleuven.ac.be/geologie/BVLG/gvb.html

Op reis met de MKA in 2004 : zuidelijk Afrika

Na de onvergetelijke MKA-reis naar Namibië in september 2002 kon een vervolg niet uitblijven : in 2004 wordt opnieuw een reis van 3 weken naar Namibië georganiseerd. Er is ook een reis naar buurland Zuid-Afrika, maar die is al (meer dan) volgeboekt.

Het wordt zoals vorige keer een rondreis door Namibië, met een bezoek aan verschillende indrukwekkende nationale parken en even indrukwekkende mineralen-vindplaatsen. Waar we vorige keer niet zeker waren voldoende deelnemers te vinden, zijn we er na het eerste experiment van overtuigd dat er meer dan voldoende interesse is om ten minste een kampeerbus met 20 plaatsen te vullen.

Het verslag kun je lezen in Geonieuws 27(10), 239-245 (december 2002), en de foto's bij dit reisverslag zullen je zeker doen watertanden. De prijs zal, nét zoals vorige keer, bijzonder aantrekkelijk zijn. Wie graag zou meegaan kan zich op de wachtlijst inschrijven of meer informatie vragen via <kompasvip@yucom.be> of telefonisch bij de heer Paul Vandevelde op 03 6649822.

Nieuw tehuis voor zustervereniging ACAM

Onze zustervereniging ACAM (Academie voor Mineralogie) heeft sinds vorige zomer haar intrek genomen in de Frans de l'Arbrelaan 12 in 2170 Merksem.

Er werd een museum en atelier ingericht, met in het museum (een 60-tal toonkasten !) o.a.

- Thematische verzamelingen (o.a. gesteenten, Belgische mineralen, calciet, ertsen, kleur...)
- Systematische collectie volgens Strunz
- 4 kasten met fluorescerende mineralen
- Historische diamant-bewerkingsapparatuur
- Een collectie fossielen gerangschikt in de tijd
- Postzegels met geologische onderwerpen

Er is ook een atelier met zaag- en slijpmachines, en een bibliotheek. Verder is er een cafetaria, en kunnen mineralen gedetermineerd worden.Tevens is er een werkruimte voor practische en teoretische lessen.

Openingstijden : enkel op zaterdag, van 13.30 tot 17.30 h.
De toegangsprijs is 2 € (1.5 € voor studenten, >65, groepen, gratis voor <12 in familieverband en scholen). Groepen op afspraak tijdens de week. Voor meer informatie kun je terecht op tel. 03 6517926 of 03 2392876, *www.acam.be*, <info@acam.be>

Beurzen en tentoonstellingen

7-8/2	F	**BOURG-EN-BRESSE (01).** Palais des Expositions. Beurs.
7-8/2	F	**NANTES (44).** Complexe Escall de Saint-Sébastien-sur-Loire. Beurs.
7-8/2	I	**CECINA (LI).** Palazzetto dello Sport, via Napoli. Beurs (M-F).
7-8/2	F	**MONETEAU (89).** Foyer communal. Beurs.
7-8/2	F	**SAINT-CHAMAS (13).** Beurs.
7-8/2	F	**SAINT-SEBASTIEN-SUR-LOIRE (Nantes) (44).** Palais des Expositions, rue des Berlaguts. Beurs (M-F).
14-15/2	NL	**RIJSWIJK.** Darling Expo, Volmerlaan 12. 10-17 h. Beurs.
14-15/2	F	**GUILHERAND-GRANGES/Valence (07).** Salle Agora, av. Georges-Clémenceau. Beurs.
14-15/2	F	**SAINT-RICQUIER (80).** Abbaye. Beurs (M-F).
14-15/2	F	**PERPIGNAN (66).** Satellite du Palais des Expositions. Beurs.
14-15/2	D	**FRANKFURT.** Jahrhunderthalle. 11-18 h. Beurs (E).
14-15/2	A	**GRAZ.** Minoritensaal. 12-17/10-16 h. Beurs (M).
14-15/2	A	**STEYR.** Stadtsaal, Stelzhammerg 2a. 10-17 h. <wukonig@aon.at>
15/2	A	**HOHENTAUERN.** Volksschule, Passhöhe Triebener Tauern. 9-17 h. Beurs (M).
15/2	D	**SIEGEN-EISERFELD.** Kulturhalle Richerfeld. 11-17 h. Beurs (M-F-J).
15/2	B	**HUY.** Hall Omnisports. Beurs. Info : Michel LEROY. Rue Albert 1r, 81, 4480 Engis. Tel. 042 755683
21-22/2	A	**WIEN.** Restaurant Wienerwald, Mariahilfer Str. 156. Beurs (M). Tent. pegmatietmineralen
21-22/2	F	**BEAUMONT (63).** Salle des fêtes, rue de l'Hôtel de Ville. Beurs.
21-22/2	D	**HANNOVER.** Kongrescentrum. 11-18 h. Beurs (E).
21-22/2	A	**WIEN.** Städt. Schulgeb. Längenfeldg. 13. 10-18/10-17 h. Beurs (M). <zanaschkamineralien@al.net>
24-25/2	F	**ORLEANS (45).** parc des Expositions, Hall Prestige. Beurs.
28-29/2	CZ	**PRAAG.** Narodni dum na Vinohradech namesti Miru 9. 9-18/9-16 h. Beurs (M-F-E-J). <info@geosvet.cz>
28-29/2	D	**RAVENSBURG OBERESCHAG.** Eschachhalle. 10-18/11-17 h. Beurs (M-F). <stoiner-pfeiffer@t-online.de>
28-29/2	A	**SALZBURG.** Congress, Auerspergstr. 6. 10-18 h. Beurs.
28-29/2	D	**SPEYER.** Messe Halle 101. 10-17 h. <Veranstaltungsbuero-ehlert@t-online.de>
28-29/2	A	**WELS.** Stadthalle. 9-17 h. Beurs (M-F).
28-29/2	F	**CASTELGINEST (31).** Salle polyvalente, Chemin des Barrières. Beurs.

29/2	**B**	**BERCHEM. Alpheusdal. Mineralenbeurs van ACAM (Schoten).** Info : Marcel Swaenen, Hoge Kaart 73, 2930 Brasschaat. Tel. 03/6517926. *http://www.acam.be/fairs/intergem* - <info@acam.be>

29/2	D	**BIELEFELD.** Stadthalle. 10.30-17.30 h. Beurs (M-F).
29/2	D	**PASSAU.** X-Point-Halle Messepark. 11-17 h. Beurs (M).
29/2	D	**WILNSDORF.** Festhalle. 11-17 h. Beurs (M). <siegerlaender-bergbau@freenet.de>
29/2	D	**WOLFRATSHAUSEN.** Loisachhalle. 10-17 h. Beurs (M).
6/3	NL	**AMERSFOORT/HOEVELAKEN.** Intres BV, Koninginneweg 1. 10-17 h. Beurs (M).
6/3	D	**LEIPZIG.** Prager Str. 20 (centrum). 10-17 h. Beurs (M-F). <info@andre-gloger.de>
6-7/3	F	**BOURGOIS-JALLIEU (38).** Salle polyvalente. Beurs.
6-7/3	F	**RENNES-CESSON-CEVIGNE (35).** Salle Carré-Sévigné, 1 bvd. Dézerseul. Beurs.
6-7/3	F	**FLOIRAC (33).** Beurs.
6-7/3	F	**BELFORT (90).** Salle des fêtes, Place de le République. Beurs (M-F-J-E). <be.texier@wanadoo.fr>
6-7/3	D	**FÜRTH.** Stadthalle. 10-18/10-17 h. Beurs (M-F-J-E).
6-7/3	D	**RITTERHUDE/BREMEN.** Schulzentrum Moormannskamp. 11-17/10-17 h. Beurs (M-F-E).
6-7/3	D	**WORMS.** Wormser Markthalle 13-18/10-16 h. Beurs (agaat). <peterjeckel@t-online.de>
6-7/3	D	**LÖRRACH.** Messegelände-Impulsiv. <wendel.mineralien@t-online.de>
6-7/3	H	**MISKOLC.** Universiteit. 9-19 h. Beurs (M-F).
6-7/3	A	**KLAGENFURT.** Gemeindezentrum St. Ruprecht, Kinoplatz 3. 10-18/10-17 h. Beurs (M).
7/3	D	**ERKELENZ.** Stadthalle. 10-17 h. Beurs (M-F).
7/3	D	**REINHEIM/ODW.** Kulturzentrum Hofgut. 10-17 h. Beurs (M).

		<marcokollbacher@freenet.de>
7/3	D	**SCHÖPPENSTEDT/WOLFENBÜTTEL.** Eulenspiegelhalle. 11-17 h. Beurs (M-F-E).
7/3	A	**YBBS.** Stadthalle. 9-17 h. Beurs (M).
7/3	NL	**NIJMEGEN.** Jan Massinkhal - Nieuwe Dukenburgseweg 5. 10-17 h. Beurs.
13-14/3	B	**ARLON.** Hall polyvalent, Parc des Expositions. Info : René Biren, A-Kreides 54, B-6700 Arlon. Tel. 063 227660.
20/3	NL	**ZWIJNDRECHT.** Develstein college, Develsingel 5. Info : Nico Kuik, Patrijsstraat 63, NL-3353 BA Papendrecht. Tel. 0031 31 78 6156615

21/3	**B**	**GENT. Beurs van Nautilus vzw. Koninklijk Atheneum, Voskenslaan 60. 10-18 h.**
		Info : Jörgen Gryson, Sint-Lucaslaan 16, 8130 Brugge Tel. 050 356985. <nautilusbeurs@yahoo.com>

Internationale beurs van mineralen en fossielen
20 maart 2004, van 10 tot 17 h

geode

Develsteincollege
Develsingel 5
NL-3333 LD Zwijndrecht
Info + 31 78 6156615
<nicokuik@hetnet.nl>

Gebruikte afkortingen : ***M*** *mineralen* ***F*** *fossielen* ***J*** *juwelen*
S *schelpen* ***E*** *edelstenen* ***MM*** *micromounts*

Hoewel deze beurzenkalender met de grootste zorg wordt samengesteld neemt de redactie van Geonieuws geen enkele verantwoordelijkheid met betrekking tot de juistheid van de gegevens. Vooraleer een reis te ondernemen om een beurs te bezoeken raden wij U aan contact op te nemen met de organisatoren of de gegevens op een andere manier te verifiëren. Gegevens m.b.t. de organisatoren van beurzen kan U in de meeste gevallen bekomen via het WWW, of ook bij het secretariaat of de redactie van Geonieuws, liefst per e-mail.

Tijdschriften

* **GEOLOGY TODAY** 18(6), 12.02

208-209 Spitsbergen : solifluction in action
209-210 Sweden : Kiruna super-mine
217-222 Unloading joints and rockfalls in Norway's fjordlands

* **GEOLOGICA BELGICA** 5(3-4), 04.03

Themanummer (72 pp.) : "The lower palaeozoic stratigraphy and sedimentology of the Brabant massif in the Dyle and Orneau valleys and of the Condroz inlier at Fosses : an excursion guidebook"

* **AUSTRALIAN J. MINERAL.** 9(1), 06.03

3-8 Preserving Australia's mineral heritage
9-12 Mineralogical problems and the CNMMN
15-31 Uranium minerals from Mt Painter, Northern Flinders Ranges, South Australia
32 Radiation damage in a uraninite crystal from Torrington, New South Wales
33-38 The Jamieson mercury deposit, Victoria
39-42 Connellite-buttgenbachite from the Great Australia mine, Cloncurry : a crystal structural formula
43-45 Perhamite from the Moculta (Klemms) phosphate quarry, South Australia
46/49 What's new in South Africa
47-48 What's new in Australia

* **EUR. J. MINERAL.** 15(1), 02.03

177-180 Tillmannsite; $(Ag_3Hg)(V,As)O_4$, a new mineral
181-184 Cavoite, CaV_3O_7, a new mineral from the Gambatesa mine, northern Apennines, Italy
185-192 Santabarbaraite : a new amorphous phosphate mineral
207-216 The millstones of ancient Pompei : a petro-archaeometric study
218-224 The stones of medieval buildings in Pisa and Lucca provinces (western Tuscany, Italy). 1. The Monte Pisano marble

* **EUR. J. MINERAL.** 15(2), 04.03

* **EUR. J. MINERAL.** 15(3), 06.03

447-454 Shirokshinite, a new mica from Khibiny Peninsula
551-554 Kochite, a new member of the rosenbuschite group from the Werner Bjerge alkanine complex, East Greenland
555-564 Sailaufite, a new mineral from Hartkoppe hill, Ober-Sailauf, Spessart mountains, Germany and its relationship to mitridatite-group minerals and pararobertsite

* **STEIN** 30(2), 06.03

4-10 Nyfunn av mineraler i Norge 2002-2003
14-23 Scandium mineraler i Norge
23 Bavenitt fra Byrud
24-30 Tucson 2003

* **UV WAVES** 33(2), 04.03

2-5 One hundred year anniversary of the first fluorescent mineral exhibition
5 Franklin show review
9 Buryatite - a new fluorescent mineral species

* **CANADIAN MINERALOGIST** 41(3), 06.03

721-726 Artsmithite, a new Hg^{1+}-Al phosphate-hydroxide from the Funderburk Prospect, Pike County, Arkansas, USA
749-758 Tourmaline-bearing quartz veins in the Baraboo quarzite, Wisconsin : occurrence and significance of foitite and "oxy-foitite"
785-794 The nomenclature of the eudialyte-group minerals
795-802 New minerals approved in 2002 and nomenclature modifications approved in 1998-2002

* **DE STEENBREKER** 24(5), 10.03

23-26 Australië *[Piet Knijnenburg]*

* **NAUTILUS-INFO** 28(1), 09.03

7-14 Determinatieproblematiek van de Clara-verzamelaar : is het nu segnitiet, dussertiet, plumbojarosiet of corkiet ?
15-20 Calciet

* **ROCKS AND MINERALS** 78(5), 10.03

298-328 Minerals of the Gilman District and Eagle mine, Eagle County, Colorado
330-334 Sphalerite from the Eagle mine, Eagle County, Colorado
336-346 Indiana mine, Ontonagon County, Michigan
348-350 Using the proper "-morph"
351 Manto
359 In memoriam Carlos do Prado Barbosa
360-361 In memoriam Sidney Pieters

* **MINERAL NEWS** 19(8), 08.03

1/6-9 Unusual vanadium minerals from the Green Monster mine, Inyo County, California
1-5/10 Summer mineral buying trip to Asia
* **AGAB MINIBUL** 36(7), 09.03

4-16 Les beryls-Cs framboise d'Ambatovita, Mada-

gascar
17-22 Situation du Massif Cambrien du Brabant

* **GEODE** 28(4), 09.03

4-9 Mijnbouwmusea en bezoekersmijnen in Duitsland
12-17 Meteorieten

* **MINERAUX ET FOSSILES** 29(320), 09.03

5-12 L'andalousite bretonne
13-18 Indices de molybdénite dans le Massif armoricain
23-26 Sainte-Marie-aux-Mines
27-37 La prismation dans les roches magmatiques

* **GEOLOGY TODAY** 19(1), 02.03

8-11 Extraterrestrial watch
11- Geology in the regions *[Engeland]*
22-29 Wine, beer and whisky : the role of geology
30-32 Turning science teachers on to earth science
33-36 Kyanite

* **GEA** 36(3), 06.03

65-80 De Harz
89-91 TNO/NITG : charmante gastheer voor geologieliefhebbers
92-93 Mineralogisch museum Grou
93-94 Boekbesprekingen "Mineralen herkennen" *[Paul Tambuyser]*
96 een heel andere kijk op tijgeroog

* **RIVISTA MINERAL. ITALIANA** 27(3), 09.03

126-133 Il diopside del Monte Cervandone (Alpe Devero, Verbano-Cusio-Ossola)
134-137 Apatiti Alpine : eccezionali ritrovamenti in Val Formazza (Verbano-Cusio-Ossola, Piemonte)
138-147 I minerali delle dolomie cristalline paleozoiche della Toscana meridionale
148 Segnalazione di stibnite nelle miniere di zorzone (val Brembana, Bergamo)
150-153 Il concetto di "bellezza" nella collezione mineralogica a indirizzo estetico
154-156 Mostra "Les fleurs des mines" a Guarene (Alba Cuneo)
168-170 Filatelia mineralogica

* **LITHORAMA** 30(7), 09.03

2-4 En prospection au Katanga, il y a 50 ans
4-6 Recherches dans le massif des Grandes Rousses en Oisans
7-8 Les mines de plomb argentifère de Pontgibaud (Puy de Dôme)
8-20 Les espèces minérales radioactives - etymologie de leurs noms
20-24 Une brève histoire de la loi de la constance des angles
36-40 Visites des mines de Potosi, Bolivie
40-42 Papachacra (Argentinië)
43-53 Promenade géologique d'Ecaussinnes à Fauquez

* **AGAB MINIBUL** 36(8), 10.03

173-178 Quelques météorites martiennes ont atterri sur terre
179-184 Les grenats des Mérovinogiens
185-186 Faymonville, le 24 août 2003
187-190 Situation du massif cambrien du Brabant

* **MAGAZINE DU 4M** 24(238), 10.03

5-12 Sauerland 2003

* **LE REGNE MINERAL** #53, 10.03

5-18 Le diopside
21-27 Un gîte de diopside en Haute Maurienne, Savoie
28-35 Diopside, grenat, vésuvianite et chlorite du Pian della Mussa, Piémont, Italie.
36-39 Fiche : Le Grand-Châtelard (Savoie, F)
40-43 Cueillette de pétales de sidérite parsemés de bournonite à Saint-Pierre-de-Mésage, Isère
44-46 Histoire d'une découverte de calcite au nord de l'Ile Crémieu, Isère

* **MINERAL NEWS** 19(9), 09.03

1-2/4-9 Landslides revisited and the Basha Valley 5 km trail race (Pakistan)

* **LE REGNE MINERAL #** 52, 08.03

7-23 Le district minier d'Horni Slavkov (Schlaggenwald, CZ)
24-35 Découvertes au glacier de Fiesch, Suisse
36-41 Le béryl d'Ambatovita, Madagascar
42-45 Poursuite heureuse des travaux de l'A89 : les pegmatites d'Egletons, Corrèze
46- Sainte-Marie-aux-Mines 2003

* **ERUPTION #** 2, 08.03

7 Terrore alle Stromboli !
8-9 Points forts de l'activité volcanique du 2e trimestre 2003
10-18 Tongariro Volcanic Parc *[Nieuw-Zeeland]*
19 Ararat - la montagne de Noé *[Turkije]*
20 Kamchatka
23-28 Karim Kelfoun
29 Pierre M. Vincent
30 Mururoa, atoll dangereux
31-40 Volcans sous les mers, la dorsale océanique mondiale
41-43 Voldorad, un radar au cœur des panaches volcaniques44-45 Sarcoui ou les sépultures inachevées

Mineraal van de maand : bakeriet

Rik Dillen

Een paar maanden geleden (Rik Dillen, 2003) hebben we in dit tijdschrift al eens een verhaal opgehangen over "Boor, woestijn en muilezels...", met als mineraal van de maand tincalconiet. Dat was nog maar het begin van de reeks boormineralen die we zouden behandelen. In december 2003 (Bob Housley en Rik Dillen, 2003) beschreven we een calcium-boraat-silicaat, namelijk howliet, en nu is een ver familielid ervan aan de beurt : bakeriet, met als formule $Ca_4B_4(BO_4)(SiO_4)_3(OH)_3.H_2O$.

Zoals reeds vermeld in dit laatste artikel, is het niet a priori duidelijk of je zoiets bij de boraten moet classificeren dan wel bij de silikaten. Vermits de classificatie-goeroe Hugo Strunz (Hugo Strunz, 2001) het bij de silikaten houdt doen we dat hier ook, hoewel de booratomen in de structuurformule toch nog altijd het overwicht hebben. Bakeriet is qua opbouw vrij vergelijkbaar met datoliet, $Ca_2B_2Si_2O_8(OH)_2$, waarin één op vier SiO_4 tetraëders vervangen is door een BO_3OH-groep. Het enige dat je in feite moet onthouden is dat het een boraat-silikaat is. Het gaat om een neso-silikaat, wat wil zeggen dat de structuur individuele SiO_4-tetraëders bevat, die dus geen ketens vormen.

Kristallen van bakeriet zul je wel nooit te zien krijgen, want in de meeste gevallen zijn ze maar een paar µm "groot". Ze kunnen dus alleen fatsoenlijk waargenomen worden met de scanning elektronenmicroscoop. In de praktijk vormt bakeriet matte witte tot beige-achtige massieve aggregaten, die er net uitzien als ongeglazuurd porselein.

De kristallen zijn monoklien, met als puntgroep 2m. De roosterparameters zijn a = 4.83 Å, b = 7.60 Å, c = 9.60 Å, β = 90°2', en Z = 1.
De hoek(en) van het assenstelsel verschillen dus nauwelijks van 90°, wat dan een rhomboëdrische structuur zou opleveren (gebaseerd op een balkvormige eenheidscel).
Het feit dat die minuscule afmeting van een hoek van 90° aanleiding geeft tot een fundamenteel andere symmetrie kun je best begrijpen als je de vergelijking maakt met tegels die niet perfect rechthoekig zijn, en zonder voeg gelegd moeten worden. Als je zo vele duizenden tegels twee-dimensionaal tegen elkaar aan legt zul je merken dat je op

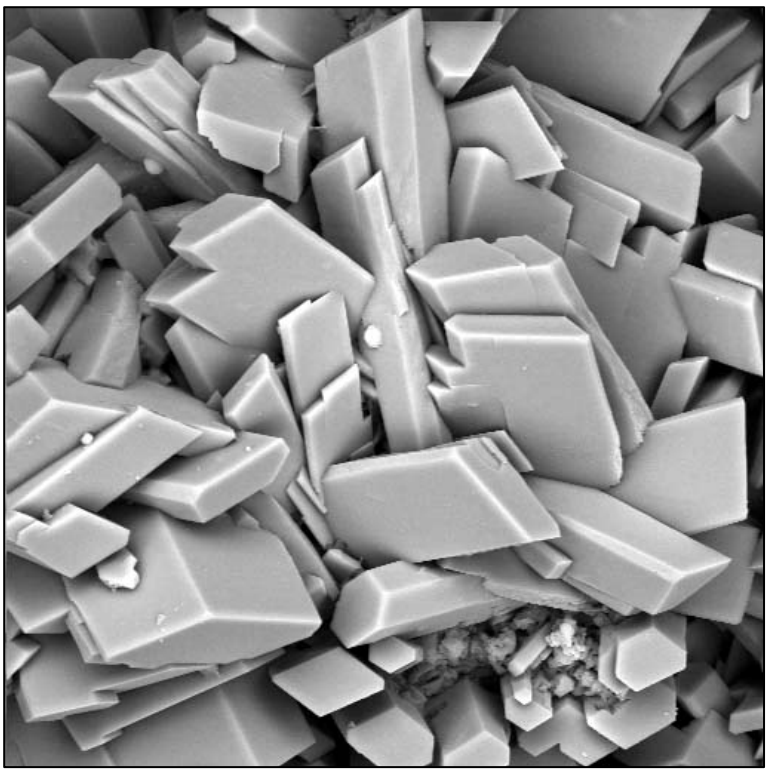

SEM-opname van bakerietkristallen van Tick Canyon, Lang, Los Angeles County, California, USA. Opname en copyright Bob Housley.

die manier geen rechte vloerlijnen kunt vormen !

De grootste kristallen die ooit gevonden werden bereikten een lengte van... 0.2 mm. Het gaat om rhombische prisma's met schuine eindvlakken.
De hardheid is 4.5 in de schaal van Mohs, en de densiteit is ongeveer 2.9. Bakeriet is in feite kleurloos en doorschijnend, maar dankt zijn wit-beige kleur aan microscopische kleiinsluitsels. Optisch is bakeriet twee-assig negatief.

Veel meer interessants is er over dit op het eerste gezicht nogal saaie mineraal in feite niet te melden. Zoals vaak bij dergelijke mineralen het geval is wordt het in feite pas interessant als je de geschiedenis induikt, want voor wat betreft de typevindplaats, was een en ander nogal onduidelijk, waarover verder meer.

Bakeriet is een eerder zeldzaam mineraal. Het werd o.a. gevonden op de volgende plaatsen :

- Verenigde Staten : de omgeving van Furnace Creek in Death Valley, Inyo County, met 20 Mule Team Canyon, Black Canyon, Corkscrew Canyon, alle gelegen in of in de onmiddellijke omgeving van de Black Mountains. Een andere vindplaats hebben we al

Bakeriet specimen van Furnace Creek, Death Valley, Inyo County, California, USA. Foto en verzameling Rik Dillen

uitgebreid behandeld in het decembernummer, nl. Tick Canyon, Los Angeles County, California.

- Canada : Tory Hill, Bancroft, Ontario
- Mexico : Charcas, San Luis Potosi
- Turkije : Sivas
- Italië : Sestri Levante, Liguria.

Type-materiaal wordt in verschillende musea bewaard, namelijk in het British Museum of Natural History, Harvard University, Cambridge, Massachusetts en het National Museum of Natural History (het zgn. "Smithsonian Institution") in Washington, D.C.
In België werd het nog nooit gevonden.

Het mineraal werd genoemd naar Richard C. Baker, afkomstig uit Nutfield, Surrey, Groot-Brittannië. Hij was rond de (vorige) eeuwwisseling directeur van de boormijn van de toenmalige Pacific Coast Borax Company, en ontdekte het mineraal, dat in 1903 door W.B. Giles beschreven werd.

Giles beschreef de vindplaats als volgt : *"... as veins and nodules of considerable size in the mines of the company situated in the Mohave Desert, sixteen miles northeast of Daggett in San Bernardino County, California"*. Deze plaats is bekend als "Borate", een plaatsje (zonder huizen) in de buurt van Calico (tegenwoordig een toeristische trekpleister als ghost-town), dat dan op zijn beurt weer niet mag verward worden met het dorpje Boron, dat ongeveer 70 km westelijker ligt. Boron is bekend om zijn reusachtige boor-ontginning in dagbouw.

William Foshag, naar wie foshagiet genoemd werd, ging in 1922 op excursie naar Borate en omgeving, en vond er nergens het minste spoor van bakeriet. Later, o.a. in de jaren 60, trokken ook leden van de Mineral Research society of California er geregeld op uit in de hoop de juiste vindplaats van bakeriet in de buurt van Borate alsnog te achterhalen, maar ook die zoektochten bleven zonder resultaat.

20 Mule Team Canyon, Death Valley, Inyo County, California, USA.

Nog meer twijfel rees omtrent de correctheid van het artikel van Giles, omdat hij vermelde dat de bakerietspecimens een overkorsting van calciet zouden bevatten. De paragenese van Borate bevat strontianiet, celestiet en gips, maar er komt zo goed als geen calciet voor. Ook beweerde hij in zijn artikel dat *howliet* dat op dezelfde plaats gevonden werd gebruikt werd als grondstof voor borax en boorzuur. Het enige boormineraal dat voorkomt in de buurt van Borate is colemaniet, maar howliet komt er hoegenaamd niet voor.

Bakeriet was ondertussen gevonden en zorgvuldig geïdentificeerd van twee vindplaatsen in California : het gebied ten zuidoosten van Furnace Creek in Death Valley, Inyo County, en Tick Canyon. Het voorkomen van howliet in Tick Canyon werd pas in 1907 ontdekt, een paar jaar na de ontdekking van bakeriet dus, en het materiaal van Tick Canyon ziet er nogal verschillend uit. Anderzijds klopte de beschrijving van het materiaal van Furnace Creek perfect : *"... white amorphous masses resembling in appearance unglazed porcelain or fine white marble. Sometimes the mineral has a faint tinge of sea-green colour."* Specimens van Furnace Creek zijn soms geassocieerd met wat calciet, net zoals het type-materiaal. In de omgeving van Furnace Creek komt bakeriet voor in de Black Mountains, maar door erosie spoelden nogal wat bakerietaggregaten weg tot beneden in het dal, zelfs tot in Furnace Creek Wash, Corkscrew Wash en de 20 Mule Team Canyon.

De vergissing in de typevindplaats is wellicht te wijten aan het feit dat, in de tijd dat de specimens gevonden werden door directeur Baker, Borax Consolidated zowel in de omgeving van Borate als in Furnace Creek boormineralen ontgon. Meer dan waarschijnlijk heeft hij zadeltassen verwisseld of iets dergelijks.

Op de typevindplaats vermeld in de oorspronkelijke publicatie met de beschrijving en naamgeving van bakeriet, namelijk Borate, werd dus tot nader order het mineraal nooit gevonden. De typespecimens zijn alle afkomstig van de omgeving van Furnace Creek, Death Valley, Inyo County, California.

Dankwoord - acknowledgement
We zijn dank verschuldigd aan Bob Housley voor de SEM-opname van bakeriet.
We owe our sincere thanks to Bob Housley for the SEM-image of bakerite.
"Tick Canyon", by Al Wilkins & Bob Housley, January 2000
http://www.mineralsocal.org/field_tripping/tick.htm
http://members2.clubphoto.com/robert201572/30308/guest_icons.phtml

Literatuuropgave

DILLEN Rik (2003), "Boor, woestijn en muilezels… - tincalconiet", Geonieuws 28(3), 59-68.

FOSHAG W.F. (1922), "Calico Hills, San Bernardino County, California", American Mineralogist 7, 208-209

GILES W.B. (1903), "Bakerite (a new borosilicate of calcium) and howlite from California", Mineralogical Magazine 13, 353-355

HOUSLEY Bob en DILLEN Rik (2003), "Mineraal van de maand : howliet", Geonieuws 28(10), 228-235.

KRAMER H., ALLEN A.D. (1956), "A restudy of bakerite, priceite and veatchite", American Mineralogist 41, 689-700

MURDOCH J., WEBB R.W. (1966), "Minerals of California", Calif. Div. Mines Geol. Bull. 189, 559 p.

PALACHE C. et al. (1951), "The system of mineralogy - volume 2", John Wiley and Sons, Inc. New York, 7th edition, 363.

STRUNZ H. and NICKEL E.H. (2001), "Strunz Mineralogical Tables", 9th edition, E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 562

In de 20 Mule Team Canyon kun je zelfs de boze wolf tegenkomen… of liever… een coyote. Foto Rik Dillen 1997.

Van Lavrion tot Pyongyang, of... hoe een annabergietje rollen kan (deel 2)

Rik Dillen

"Deel 2 ??" zul je je afvragen ? We hebben deel 1 nog niet eens gezien ! Jawel, hoor, deel 1 verscheen in het februarinummer van Geonieuws jaargang... 14 (1989), exact 15 jaar geleden, dus ! Het is niet de gewoonte om in Geonieuws dingen een tweede keer te laten verschijnen, maar omdat ook degenen die na 1989 lid zijn geworden van de MKA de kans te geven om de draad van het verhaal te kunnen volgen herhalen we toch in grote lijnen deel 1. Het hele verhaal speelt zich af in de vorige eeuw, in de tijd toen de dieren nog spraken, ik nog 65 kg woog en Griekenland nog niet tot de Europese Unie behoorde.

Lang geleden dus, toen ik het novembernummer (1988) van Lapis doorbladerde, viel mijn oog op de afbeelding van een paar postzegels van Noord-Korea. Op een van de postzegels stonden annabergietkristallen afgebeeld. Noordkoreaanse annabergietkristallen had ik nog nooit gezien, maar de afgebeelde kristallen kwamen me toch enigszins bekend voor. En plots paste de hele puzzel in elkaar... jawel, het waren die annabergietkristallen !

Wat was er gebeurd ? Een zelfgevonden specimen werd blijkbaar mooi genoeg bevonden om van Lavrion via Sint-Gillis-Waas, Amsterdam en München een reis te maken naar Pyongyang, hoofdstad van Noord-Korea. Toen ik in Geonieuws 1989 uitvoerig berichtte over deze zaak, was het al een hele geschiedenis geworden. Maar sindsdien is er nog zoveel gebeurd, dat het een echt verhaal is geworden ! Want het annabergietje heeft zijn reis voortgezet, naar het Afrikaanse Guinea deze keer.

Van Lavrion via Sint-Gillis-Waas en Amsterdam naar München

Het begon allemaal in juni 1978. Zoals elke toerist die Griekenland aandoet bezochten we de historische en andere bezienswaardigheden van het Attika, zoals de Akropolis, de ruines van Amphiareion, de tempel van Sounion en... kilometerpaal nummer 3.

Kilometerpaal nummer 3 is niet zomaar een kiometerpaal. Hij is niet bijzonder omdat hij het nummer 3 draagt. Hij is in feite zelfs helemaal niet bijzonder. Om eerlijk te zijn... hebben we hem eigenlijk niet eens gevonden ! We baseerden ons op de techniek, in onze

Km 3, Lavrion, Attika, Griekenland : dé vindplaats van annabergiet-XX. Juni 1978.

Griekse huurwagen vertegenwoordigd door een functionerende kilometerteller (en voor huurwagens was dat in die tijd in Griekenland al een vermeldenswaardig feit) om te bepalen waar we "3 kilometer van Lavrion in de richting van Kamariza" moesten lokaliseren.

Ter plaatse bleek het beroemde punt gemakkelijk te herkennen door een wit kruis op een rotsblok links van de baan. De vindplaats was (en is nog steeds) beroemd voor twee mineralen : annabergietkristallen die tot de bestgevormde ter wereld behoren, en een cadmiumhoudende variëteit van smithsoniet. Verder komen er nog een paar andere mineralen voor, zoals kwarts-, calciet- en siderietkristallen, en eerder zelden ook millerietkristallen.

Links van de baan waren op de met stenen bezaaide helling jonge olijfboompjes aangeplant (die groeien echter zo traag dat het waarschijnlijk nu nog "jonge boompjes" zijn). Een eindje op deze helling zijn er enkele oude mijnschachten waaruit de gegeerde annabergietkristallen afkomstig zijn. De toegang is echter verboden en gevaarlijk, en in die tijd kon je nét zo goed op de helling tussen de losse stenen zoeken, met als enige risico een eenzame adder of schorpioen.

Het specimen waar het in dit artikel om gaat werd gevonden in de greppel vlak langs de baan. In de zomer is het er snikheet. Om het uur reden we terug naar Lavrion om een liter fris water in ons keelgat te laten lopen. Het nu beroemd geworden stukje werd dus let

En dit is 'm : de enige échte... Foto en verzameling Rik Dillen.

Zo verscheen de foto in Hochleitner's boek. Let op de gestileerde kristaltekening in de rechterbenedenhoek.

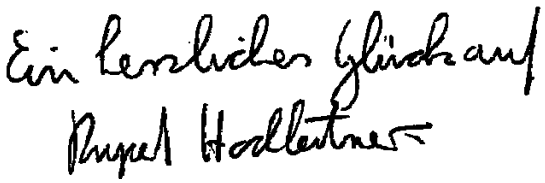

terlijk gevonden "in het zweet des aanschijns", hoewel we er niet eens voor hebben moeten hakken.

Het steentje reisde door de goede zorgen van het toenmalige transportbedrijf Sasse naar België (de iets meer dan 100 kg overgewicht in onze bagage mochten we niet in onze handbagage meebrengen). en zo begon een nieuw hoofdstuk in de geschiedenis van annabergietje. Elk rechtgeaard MKA-lid moet bij het uitpakken van dergelijke vondsten de reflex hebben dat er uiteraard een artikel voor Geonieuws moet uit voortvloeien. een aantal fotogenieke stukken werden uitgekozen voor publicatie in Geonieuws, dat nét zijn allereerste nummers in offsetdruk zag verschijnen (met échte foto's erin !). Ook bij Gea (Nederland) bleek er interesse te zijn voor een artikel over Lavrion.

En zo werd annabergiet nummer 7387/3 (ondertussen omgedoopt tot 7.3.12.5/2 - nieuwere Strunz-versie) aan Piet Stemvers (die zich toen ook al met het Gea-tijdschrift bezighield !) bezorgd. Die maakte er een prachtige foto van die het kaft van het bewuste Gea-nummer sierde. Onze vereniging kreeg van Gea een aantal losse kaften cadeau, wat via een opdruk leidde tot het allereerst kleurenkaft voor Geonieuws. Omdat onze club in die tijd explosief groeide waren er uiteindelijk te weinig kaften, zodat nog in allerijl een zwart-wit versie moest bijgedrukt worden.

De foto viel niet alleen bij ons in de smaak, maar ook bij de Duitse mede-redacteur van Lapis, Rupert Hochleitner, die toelating vroeg om de foto in zijn boek "Fotoatlas der Mineralien und Gesteine" te mogen opnemen. En zo geschiedde... (het werd foto 8, p. 31).

Van Lengenbach naar Pyongyang

En nu even een zijsprong : het levensverhaal van lengenbachietje. De geschiedenis van lengenbachietje in embryonale toestand (voor het gevonden werd dus) werd al eens door Stefan Graeser uit de doeken gedaan. Wij beginnen bij de geboorte. Een specimen met enkele bladerige lengenbachietkristallen, werd in de herfst van 1904 gevonden op de typevindplaats Lengenbach, Binntal, Wallis in Zwitserland. Via de verzameling van R.H. Solly (sollyiet !) en die van de Duitse bankier G. Seligmann (seligmanniet !) kwam het terecht bij de industrieel C. Bosch (nee, géén boschiet !).

In 1966 werd de ganse Bosch-verzameling aangekocht door het National Museum of Natural History (beter bekend als "Smithsonian Institution") in Washington D.C. Het lengen

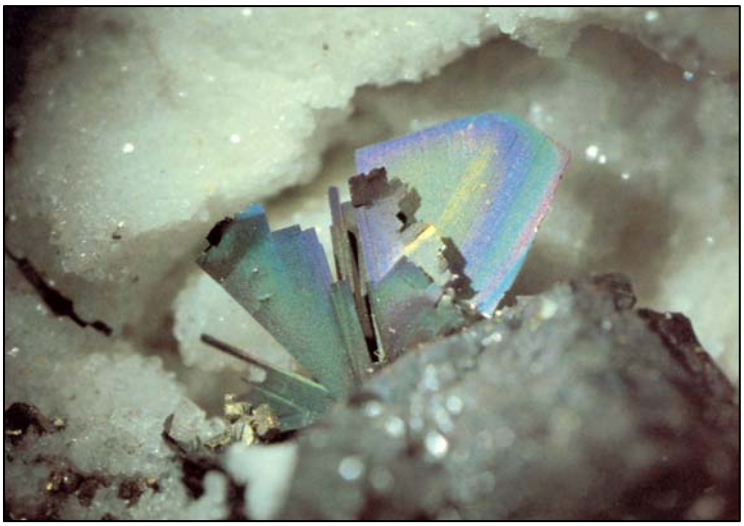

Lengenbachiet op de Noord-Koreaanse postzegel. Links de originele foto van Erich Offermann van het lengenbachietspecimen in het Smithsonian Institution in Washington(de foto werd overigens als postkaart uitgegeven)

bachietspecimen werd nooit uitgestald : daarvoor waren de kristalletjes (8 mm betekent anders voor dit mineraal al heel wat) in de ogen van de Amerikaanse conservatoren veel te klein. In 1979 bezocht de Zwitserse mineralenfotograaf Erich Offermann dit beroemde museum, en kreeg er de gelegenheid een aantal specimens te fotograferen. Onder andere het prachtige lengenbachietje van Bosch werd uit de voorraadkelders gehaald. De dia was qua kleur niet perfect. Toen Offermann in april 1988 deze dia toonde ter gelegenheid van een voordracht voor het Rochester Mineralogical Symposium vroeg Jean McKenna, een verzamelaarster van mineralenpostzegels, of hij wist dat er een Noordkoreaanse postzegel uitgegeven was met een foto die heel goed op de dia leek. En inderdaad... hij prijkte al in een speciale postzegelcatalogus. Terug thuis kon Offermann na enige tijd een reeks van deze postzegels op de kop tikken.

Copyright ? Nooit van gehoord...

De reeks bestaat uit drie postzegels met mineralen en nog eens drie met paddestoelen. Offermann was natuurlijk benieuwd hoe de Noord-Koreanen aan de originelen waren geraakt. Het feit dat de afdruk op de postzegel niet de groene kleurzweem vertoonde van de originele dia bracht hem op het spoor : de dia was ook gebruikt in de "Fotoatlas der Mineralien und Gesteine" van Rupert Hochleitner, na kleurcorrectie.

En de rest laat zich raden : ook de rhodochrosietkristallen en de annabergietkristallen werden uit hetzelfde boek gekopieerd. Het bewijs was simpel : in het boek waren de drie foto's rechts onderaan voorzien van een kleine, witte gestileerde kristaltekening. en die was op de postzegels mee overgenomen. Geen van de betrokkenen (de bezitters van de specimens, de fotografen, de uitgeverij of de drukkerij van het boek) hebben ooit enig verzoek gekregen om de bewuste foto's te gebruiken voor een postzegel.

De term "copyright" wordt door de Noordkoreanen blijkbaar geïnterpreteerd als "the right to copy anything from anywhere".

Anderzijds deden allerlei niet-bevestigde geruchten toen de ronde dat de postzegels in Duitsland zouden gedrukt zijn, en dat ze in Noord-Korea zelf nauwelijks gebruikt zouden zijn.

De kwaliteit van de foto's op de postzegels is povertjes, omdat ze werden overgenomen (via fotografische technieken, want scanners bestonden in die tijd nog niet) van een gerasterde en afgedrukte versie, wat tot een slecht resultaat moet leiden vergeleken met de originele foto's. Mochten de ontwerpers van de postzegels gewoon even om toelating gevraagd hebben, dan hadden ze die zeker gekregen, met fierheid zelfs, en we zouden hen gegarandeerd voorzien hebben van heel goede originelen.

Men kan zich ook afvragen wat de ontwerpers ertoe heeft aangezet om onderwerpen te kiezen die absoluut niets met hun land te maken hebben. Je verwacht toch ook niet een afbeelding van Manneke Pis of het Atomium op een Australische postzegel ?

Hoe dan ook, de prachtige foto van Piet Stemvers die in 1979 op het kaft van Geonieuws prijkte staat ondertussen onaanvechtbaar op een officiële postzegel. We vatten even de filatelistische gegevens van de drie postzegels samen :

10 joen	Lengenbachiet-XX van Lengenbach, Binntal, Wallis, Zwitserland (1904) Verzameling : Sithsonian Institution (Washington D.C.) Foto : Erich Offermann Bron : Fotoatlas, p. 92, foto 228
15 joen	Rhodochrosiet-XX van Grube Wolf, Hersdorf, Siegerland, Duitsland Verzameling : ? Foto : Olaf Medenbach Bron : Fotoatlas, p. 45, foto 58
50 joen (Air Mail)	Annabergiet-XX van km 3, Lavrion, Griekenland (1978) Verzameling : Rik Dillen Foto : Piet Stemvers Bron : Fotoatlas, p. 31, foto 8

Van Sint-Gillis-Waas naar Tucson

In 2000 werd Herwig Pelckmans uitgenodigd om een en ander uit te stallen in een van de kastjes op de Main Show van 's werelds beroemdste mineralenbeurs, namelijk die van Tucson, met als titel "Mineral oddities" (mineralogische eigenaardigheden). Hij vroeg me om het stukje met postzegel en originele foto uit te stallen. Het kastje kon op heel wat interesse rekenen. Wees gerust dat dit stukje, de trots van mijn collectie, de reis in mijn handbagage heeft meegemaakt. Zoiets bewaar je niet zomaar... je verzorgt het, je koestert het...

Van Pyongyang naar Conakry

Tucson 2000 was nog maar een paar weken achter de rug, toen ik op 20 april 2000 bijna van mijn stoel viel, toen ik een e-mailtje kreeg van Dr. Victor Sipido (die vroeger mineralen verzamelde, maar zich later meer toelegde op postzegels met mineralogische onderwerpen) waarin hij me doodleuk vertelde dat mijn annabergietje ondertussen ook nog eens op een postzegel van het centraal-Afrikaanse land Guinée (Guinea) verschenen was. Even illegaal als de collega's van Noord-Korea uiteraard.

Ook deze postzegel behoort tot een reeks van 3 postzegels, en, tot onze grote "verrassing" waren ook de twee andere beelden gekopieerd uit Hochleitner's boek : azurietkristallen uit Altenmitlau, Spessart, Duitsland (foto Volker Betz), en mooie vivianietkristallen van Trepca, Kosovo (foto Werner Lieber). Toeval of niet, de foto van vivianiet staat in het boek van Hochleitner nét naast die van annabergiet.

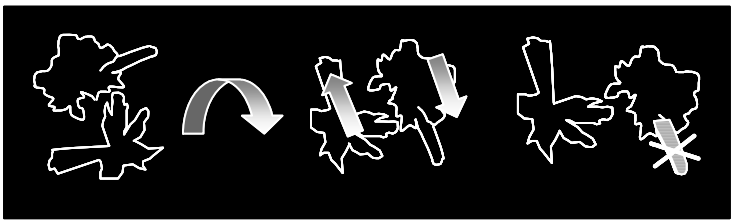

Zo werd de foto gemanipuleerd : eerst een rotatie van het volledige beeld 90° in wijzerzin, dan een verschuiving van de beide kristalgroepjes, tenslotte het grootste kristal doen verdwijnen en hupsakee... klaar is kees !

Bij het ontwerp van de postzegel met annabergiet als onderwerp is men wel heel wat gesofistikeerder te werk gegaan. De oorspronkelijke foto werd met de nodige beeldbewerkingssoftware behandeld. De omtrek van de kristallen werd verscherpt, en de achtergrond werd verwijderd. Verder werden de beide kristalgroepjes die op het specimen voorkomen van elkaar gescheiden, en ten opzichte van elkaar gedraaid om tot een meer fotogenieke combinatie te komen. Het ergste is echter dat het mooiste (en grootste) kristal van een van beide groepen gewoon geëlimineerd werd om plaats te maken voor een tekstveld. Dat betekent dat de grafische ontwerpers absoluut niet wisten waar ze mee bezig waren. De prachtig diepgroene kleur van de kristallen, die op de oorspronkelijke foto heel goed was weergegeven, werd op de Guinese postzegels gebleekt tot een flauw appelgroen.

Slotbeschouwing

Je mag dus echt wel zeggen dat ons annabergietje al een bewogen leven geleid heeft. Het specimen op zich is nochtans geen specimen met wereld-ster-allures. Ik beschouw het als een mooi stukje, dat in een privé-verzameling geen slecht figuur slaat, maar zeker niet het niveau bereikt van een museumstuk. De oorspronkelijke foto van Piet Stemvers is in ieder geval wel van een uitstekende kwaliteit.

Wellicht is die het enige mineraalspecimen ter wereld dat op postzegels van twee verschillende landen is afgebeeld. Het oorspronkelijke annabergietje zit overigens nog altijd in zijn originele Jousi-doosje, waar het in 1978 in gemonteerd werd. Elke keer als ik het stukje bekijk zie de hele wereld erin weerspiegeld : Griekenland, Amsterdam, München, Pyongyang, Tucson, Conakry en... Sint-Gillis-Waas.

Titelpagina :
Lees in dit nummer hoe het komt dat een foto, die in 1978 een kaft van Geonieuws sierde, ondertussen op een postzegel van twee verschillende landen is terechtgekomen.